

Υλικά

Σημειωματάρια και μολύβια

Πορεία

Ο εκπαιδευτής εξηγεί τα διαφορετικά επίπεδα της διακυβέρνησης: τοπική, περιφέρειας, εθνική, ομάδων χωρών (περιφερειακή) και διεθνή.

Οι μαθητές διαβάζουν τα κείμενα της θεωρίας και κατόπιν ερευνούν και ταυτοποιούν ποια εργαλεία πολιτικής (στρατηγικές, συμβάσεις, οδηγίες κλπ.) έχει υπογράψει και εφαρμόζει η Ελλάδα.

Οι μαθητές, ανά ομάδες, αναλύουν αυτά τα διεθνή εργαλεία πολιτικής και βρίσκουν πληροφορίες για τα παρακάτω:

- Ποιοι είναι οι στόχοι της σύμβασης/στρατηγικής; Η σύμβαση αναφέρεται στην παρακολούθηση, στην επιβολή ή και στα δύο;
- Ποιες χώρες συμμετέχουν στη σύμβαση;
- Ποια είναι τα οικοσυστήματα-στόχοι: παράκτια, θαλάσσια, βενθικά;
- Ποιοι είναι οι μετρήσιμοι στόχοι της σύμβασης; Μέχρι πότε πρέπει να επιτευχθούν;
- Ποιοι είναι οι μηχανισμοί ελέγχου εφαρμογής της σύμβασης σε διεθνές επίπεδο;

Οι μαθητές εστιάζουν την προσοχή τους στη σχετική εθνική νομοθεσία, στα μέτρα και στα σχέδια δράσης που ευθυγραμμίζονται με τα παραπάνω διεθνή εργαλεία. Κατόπιν απαντούν στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Υπάρχει σχέδιο δράσης στη χώρα;
- Ποια αρχή είναι υπεύθυνη για την εκτέλεσή του;
- Ποια είναι τα κύρια μέτρα που προβλέπει το σχέδιο δράσης;
- Υπάρχουν τεκμηριωμένα αποτελέσματα από την εφαρμογή των μέτρων;

Οι μαθητές αναδεικνύουν το θέμα στις τοπικές και στις εθνικές αρχές γράφοντας ένα γράμμα ή παίρνοντας συνέντευξη από έναν αρμόδιο, π.χ. δήμαρχο, βουλευτή, κλπ. Οι παρακάτω ερωτήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά τη συνέντευξη:

- Γνωρίζετε τα εργαλεία πολιτικής και τα μέτρα που ισχύουν και αφορούν τα θαλάσσια απορρίμματα;
- Τα εφαρμόζετε;
- Εάν ναι, σε ποιες περιπτώσεις και πώς; / Εάν όχι, γιατί όχι;
- Τι θα μπορούσε να βελτιώσει την εφαρμογή των μέτρων;
- Ποιοι οφείλουν να είναι πλήρως ενημερωμένοι σχετικά με αυτά τα μέτρα;

Επέκταση

Οι μαθητές εκπονούν μια μικρής κλίμακας έρευνα για το κατά πόσο οι πολίτες γνωρίζουν τις συμβάσεις που έχει υπογράψει η Ελλάδα. Μπορούν να διαχωρίσουν τους διάφορους εμπλεκόμενους, όπως π.χ. ιδιοκτήτες παραλιακών καταστημάτων, ψαράδες, λιμενικοί, προσωπικό εμπορικών πλοίων ή σκαφών αναψυχής, κλπ. Εάν προκύψει ότι αυτοί δεν είναι ενημερωμένοι, οι μαθητές αναλαμβάνουν δράση προκειμένου να τους πληροφορήσουν και να τους ευαισθητοποιήσουν.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ

Σ' αυτή τη δραστηριότητα, οι μαθητές ενημερώνονται για τις διεθνείς συμφωνίες για την αντιμετώπιση των θαλάσσιων απορριμμάτων και της ρύπανσης γενικότερα. Ερευνούν τις πιο σημαντικές συμβάσεις που αποσκοπούν στην προστασία των ευρωπαϊκών θαλασσών και μελετούν βασικά θέματα, όπως οι σκοποί της καθεμιάς, οι εμπλεκόμενες χώρες, τα είδη των προστατευόμενων οικοσυστημάτων και οι υλοποιούμενες δράσεις.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κοινωνικές επιστήμες, Γλώσσα, Επιστήμες περιβάλλοντος

ΗΛΙΚΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ

14-15 ετών

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

90 λεπτά

ΣΤΟΧΟΙ

- Να ενημερωθούν οι μαθητές σχετικά με τις πολιτικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των θαλάσσιων απορριμμάτων στην Ευρώπη και αλλού.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι το ζήτημα των θαλάσσιων απορριμμάτων είναι ένα πρόβλημα παγκόσμιας εμβέλειας.

ΠΗΓΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Marine Litter in MSFD: <http://bit.ly/1eEV9MR>
The Barcelona Convention: www.unepmap.org
The Bucharest Convention: www.blacksea-commission.org
The Helsinki Commission: www.helcom.fi

The OSPAR Convention: www.ospar.org
The MARPOL Convention: <http://bit.ly/1fYLy1o>
The Basel Convention: <http://www.basel.int>
The UNCLOS Convention: <http://bit.ly/1px8Wd2>

ΜΕΡΟΣ

ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΛΥΣΕΩΝ

Η κατάλληλη νομοθεσία είναι απαραίτητη για να αντιμετωπιστεί το ζήτημα των θαλάσσιων απορριμμάτων. Δεδομένου ότι το πρόβλημα είναι παγκόσμιο, είναι σημαντικό να θεσπιστούν διεθνείς νόμοι. Τα ισχύοντα νομοθετικά πλαίσια που αφορούν τις πηγές (χερσαίες ή θαλάσσιες) των θαλάσσιων απορριμμάτων είναι πολλά και λεπτομερή και συχνά αλληλεπικαλύπτονται. Ωστόσο, παρά την πληθώρα των εργαλείων άσκησης πολιτικής, η συνεπής εφαρμογή τους στην πράξη παραμένει σε πολλές περιπτώσεις ζητούμενο.

Στο επίπεδο της Ε.Ε.

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική

Η οδηγία αυτή του 2008 θεσπίζει το πλαίσιο και τους κοινούς στόχους για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, έως το 2020. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. καλούνται να αναπτύξουν τη δική τους θαλάσσια στρατηγική με βάση έντεκα δείκτες για τον προσδιορισμό της «καλής περιβαλλοντικής κατάστασης» των θαλασσών τους (ο ένας αφορά τα θαλάσσια απορρίμματα). Η στρατηγική πρέπει να συμπεριλαμβάνει: (α) αξιολόγηση της αρχικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων, (β) καθορισμό της «καλής περιβαλλοντικής κατάστασης» και (γ) σαφείς περιβαλλοντικούς στόχους και προγράμματα παρακολούθησης. Το 2012, οι χώρες αξιολόγησαν το θαλάσσιο περιβάλλον τους και όρισαν τους σχετικούς στόχους και μέτρα, που πρέπει να μπου σε εφαρμογή έως το 2015. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του 2020, είναι απαραίτητη μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και η συνεργασία των γειτονικών χωρών που μοιράζονται μια θάλασσα, ευρωπαϊκών και μη. Ειδικά για τα θαλάσσια απορρίμματα, από το 2010 μια ομάδα εργασίας από ειδικούς επιστήμονες επικουρεί τις χώρες στις προσπάθειές τους, εξετάζοντας τις πηγές, τις τάσεις και τις επιπτώσεις τους.

Εκτός από τη Θαλάσσια Στρατηγική, υπάρχουν και άλλα εργαλεία στην Ε.Ε. που αναφέρονται στα θαλάσσια απορρίμματα, όπως οι οδηγίες που αφορούν τα απόβλητα, τη συσκευασία, τους ΧΥΤΑ, τις υπηρεσίες των λιμένων, το νερό, κλπ.

Σε επίπεδο περιφερειακών θαλασσών

Η Σύμβαση της Βαρκελώνης (Μεσόγειος)

Η Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, γνωστή ως Σύμβαση της Βαρκελώνης, έχει υιοθετηθεί από 22 χώρες της Μεσογείου. Η σύμβαση υπεγράφη το 1976 και διευρύνθηκε το 1995 ώστε να περιλαμβάνει την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτής της Σύμβασης θεσπίστηκαν επτά πρωτόκολλα που αφορούν ισάριθμα περιβαλλοντικά ζητήματα στη Μεσόγειο. Το Πρωτόκολλο Χερσαίων Πηγών και Δραστηριοτήτων αναγνωρίζει τα θαλάσσια απορρίμματα ως μείζον ζήτημα, ενώ και άλλα πρωτόκολλα έχουν άμεσες ή έμμεσες αναφορές σε αυτά. Το 2012 αναπτύχθηκε το Πλαίσιο Στρατηγικής για τη Διαχείριση των Θαλάσσιων Απορριμμάτων, ακολουθούμενο το 2013 από το νομικά δεσμευτικό Περιφερειακό Σχέδιο Δράσης για τα Θαλάσσια Απορρίμματα.

Η Σύμβαση του Βουκουρεστίου (Μαύρη Θάλασσα)

Η σύμβαση για την προστασία της Μαύρης Θάλασσας από τη ρύπανση υπογράφηκε το 1992 στο Βουκουρέστι και υιοθετήθηκε το 1994 με τη συμμετοχή έξι χωρών. Η Σύμβαση στοχεύει στην καταπολέμηση της ρύπανσης από χερσαίες και θαλάσσιες πηγές και έχει απώτερο σκοπό την επίτευξη αειφόρου διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων και την αειφόρο ανάπτυξη. Τα τρία πρωτόκολλα της Σύμβασης αφορούν τη ρύπανση από χερσαίες πηγές, την απόρριψη αποβλήτων και τα ατυχήματα που προκαλούν πετρελαιοκηλίδες. Επειδή το ζήτημα των θαλάσσιων απορριμμάτων δεν είναι τόσο αποδεκτό στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, δεν υπάρχουν ακόμα ειδικές νομικές διατάξεις που να αφορούν τη διαχείρισή τους. Το νέο, αλλά όχι ακόμα εγκεκριμένο, Πρωτόκολλο για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος της Μαύρης Θάλασσας από Χερσαίες Πηγές και Δραστηριότητες είναι πολύ σημαντικό, δεδομένου ότι στη λίστα των επιβαλόντων υλικών περιλαμβάνει και τα θαλάσσια απορρίμματα.

Η Σύμβαση του Ελσίνκι (Βαλτική)

Το 1974 όλες οι χώρες της Βαλτικής υπέγραψαν μια σύμβαση για την αντιμετώπιση όλων των πηγών θαλάσσιας ρύπανσης, τη Σύμβαση του Ελσίνκι για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος της Βαλτικής Θάλασσας, η οποία μπήκε σε ισχύ το 1980. Η επικαιροποιημένη της έκδοση του 1992 υπογράφηκε από όλες τις χώρες της Βαλτικής και από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και εγκρίθηκε το 2000. Η Σύμβαση στοχεύει στη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης που πηγάζει από τους ποταμούς, τις αποχετεύσεις, τους χώρους ταφής, τα πλοία, καθώς και αέριους ρυπαντές. Οι συμβαλλόμενες χώρες ενέκριναν πολλές οδηγίες για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, άμεσα ή έμμεσα σχετιζόμενες με τα θαλάσσια απορρίμματα. Μέχρι πρόσφατα, τα θαλάσσια απορρίμματα δεν θεωρούνταν μεί-

ζον πρόβλημα στην Βαλτική, καθώς απουσίαζαν τεκμηριωμένες μελέτες και αξιόπιστα δεδομένα γι' αυτά, αλλά σήμερα το ζήτημα απασχολεί και προβληματίζει.

Η Σύμβαση OSPAR (Βορειοανατολικός Ατλαντικός)

Η Σύμβαση OSPAR για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος στον Βορειοανατολικό Ατλαντικό εγκρίθηκε το 1992 και μπήκε σε ισχύ το 1998. Έχει συμπεριλάβει και επικαιροποιήσει δύο παλαιότερες Συμβάσεις, του Όσλο (1972) για την απόρριψη αποβλήτων στη θάλασσα, και του Παρισιού (1974) για τις χερσαίες πηγές θαλάσσιας ρύπανσης. Η Σύμβαση OSPAR στοχεύει στην καταπολέμηση της ρύπανσης από χερσαίες πηγές, απορρίψεις αποβλήτων, αποχετεύσεις και παράκτιες πηγές, καθώς και στην αξιολόγηση της ποιότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η Σύμβαση OSPAR όπως και οι παλαιότερες, έχει μακρά ιστορία στην αντιμετώπιση του ζητήματος των θαλάσσιων απορριμμάτων. Υποστηρίζονται άμεσα μέτρα παρακολούθησης, μείωσης και «αλίευσης» απορριμμάτων (Fishing for Litter).

Σε παγκόσμιο επίπεδο

Πολλές διεθνείς συνθήκες ασχολούνται, άμεσα ή έμμεσα, με το θέμα των θαλάσσιων απορριμμάτων. Η Διεθνής Σύμβαση για την Πρόληψη Ρύπανσης από τα Πλοία (MARPOL), συγκεκριμένα στο Παράρτημα V, ασχολείται ειδικά με τα απορρίμματα των πλοίων. Η Σύμβαση του Λονδίνου για την Πρόληψη της Θαλάσσιας Ρύπανσης από την Απόρριψη Αποβλήτων και Άλλων Υλικών σχετίζεται με τη διαχείριση όλων των πηγών θαλάσσιας ρύπανσης. Άλλες σχετιζόμενες με το θέμα συμβάσεις είναι η Σύμβαση της Βασιλείας για τη Διασυνδυασμένη Μεταφορά και Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) που αφορά τη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων.

Πώς οι αντικαπνιστικοί νόμοι αύξησαν τα αποσίγαρα στους δρόμους

Πρόσφατα σε πολλές χώρες απαγορεύτηκε το κάπνισμα σε εσωτερικούς χώρους. Αυτή η «έξω-ση» των καπνιστών σε μέρη όπου δεν υπήρχαν τασάκια -στους δρόμους, στις εισόδους κτιρίων, στα πάρκα, στα αυτοκίνητα- αύξησε τον αριθμό των αποσίγαρων, που καταλήγουν στη θάλασσα μέσω του ανέμου και των αποχετεύσεων. Όπως φαίνεται, το περιβάλλον «πληρώνει» το κενό μεταξύ των αντικαπνιστικών και των περιβαλλοντικών νόμων. Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα θα χρειαστούν μέτρα πρόληψης όπως η προώθηση ατομικών φορητών σταχτοδοχείων, η τοποθέτηση κατάλληλων δοχείων σε εισόδους κτιρίων, όπως και η ενημέρωση των καπνιστών.

Βέβαια, η καλύτερη λύση για την υγεία μας και για το περιβάλλον είναι να πούμε όχι στο κάπνισμα!